

MAGYAR LAPOK

* KERESZTÉNY * NAPILAP *

Igazgató és felelősszerkesztő:
DR PAAL ARPAD

NAGYVARAD

Főmunkatárs:
DR GYARFAS ELEMER

A HONVÉDSEREG FOGADÁSA ERDÉLY KAPUJÁBAN

A lelkek viharos ölelkezése. A magyar nép és a magyar hadsereg történelmi találkozója Nagyváradon

A hajnaljarkadásból ahogyan napragyogás lesz, s ahogyan jü, ja, virág zsendül a napragyogásra és ahogyan madárdal csattog föl az erdők-mezők végtelenében, azt mind együtt kell meghallgatni valami szférák zenéje magaslátásból. Aztán ezt az együttes muzsikát még olyan lázas ömlésűnek kellene hallani, mint amilyen a tűzhányók lívarobbánása és a viharok mennydörgő lobogása. A ragyogásokat, s a természet erejének a morajlásait mind egybe kellene fogni, hogy ellentéteiből valami óriási összhang legyen, mely a végtelenség életének az útmutatója. Akkor kapjuk csak meg annak a kifejezését, ahogyan Nagyvárad üdvözölte az újra magyarrá létel föltámadását.

Hajnaltól reggeli 7 óráig még néma hallgatást, ablakok és kapuk bezárását, az utcák teljes néptelenségét kellett vállalni, hogy a trianoni határról elvonuló román hadsereg semmi érzelmi akadályt ne kaphasson a városon keresztül való haladásban. A házakon se izgathatta semmi szín a visszavonulókat. De reggel hét óratól kezdve hirtelen, mintegy varázslatra zászlódiszbe borult a város: magyar zászlódiszbe. Senkise parancsolta, mint ahogy az egyéb zászlódiszt parancsolni szokták az elmúlt 20 év alatt. Mégis parancsolt valaki: a jó Isten és a magyar nép életösztöne. A korareggeli napragyogásban a napfényvel vetélkedő szivárványfény ömlött végig a város minden házában, minden utcáján, a magyar nemzeti zászlók szivárványfénye.

És népes lett minden utca ünneplőbe öltözött sokasággal. És rendet tartott minden utca, hogy a közepén nyílt és tiszta legyen a magyar honvédek bevonulási útja. Óriási tömeg kavargott, hullámozott és sodródott előre, mégse volt tolongás és egymásba ütközés. Nem volt más, csak nagy lélek-ölelkezés, de olyan tömegben, amilyent Nagyvárad nem látott a Szent László királyunktól kezdett megépitése óta. Jöttek délelőtt 11 órakor a honvédsapatok bevezető alakulatai, virágos hullott rájuk az utca mindkét oldaláról. Aztán jöttek a többiek, jöttek a magyar közélet vezetői, a lelkesedés elemi erővel újult meg minden változatra. Nem lehet fokozódásról beszélni, mert minden az egymásból robbanó hangulati magaslatoz sokasága volt, valami a végtelenség fölemelő száguldásából.

És amikor megjelent a Kormányzó Asszony, a meghatottság könnye gyűlt ki minden arcra. És amikor megjelent a Kormányzó Ur azon a legendás hírű fehér lovon, azzal a csodálatos délcegséggel, mely megbűvöli az emberalak egyszerűségéhez szokott szemeket is, — hát akkor valahogy úgy érezte mindenki, hogy ime, csakugyan a legfőbb földi hatalom változása történt meg a szemünk előtt. Hallottuk lelkünkben a történelmi változás teremő robaját. Láttuk a szemünk előtt, hogy hogyan változik meg fölöttünk is, körülöttünk is, de alattunk is minden mélységében az egész világ.

Aztán elhangzott az üdvözlő beszédek sora. Ki hangolta olyan szép lelekegységbe ezeket a beszédeket? Micsoda magasabb szellemi hatalom lett

urrá fölöttünk? Vállaltuk vele a felszabadult lelkek együttes küzdeni tudását, a szenvedésekben egybeforrt magyarságot, a kérges tenyerek és a szellem munkájának az egymást kiegészítő teljességét, az anyák hősi hivatását egy jövőre erős és öntudatos nemzedékért. És vállaltuk az „Isten ügyesgéljen“ esküjével. Nem a szalmalángos fellobbanással, hanem ugyanazzal az elszánt kitartással, ahogyan a régi frontharcosok oszlopai vonultak föl és ami elszántság volt belelévésre az új frontharcosok arcába, fegyelmezett mozdulatába, acélgépek rendjébe és következetes egymásutánjába.

Csodálatos volt ez a péntekünk, amikor Nagy-péntek gyásza és a föltámadás fénye robbant egyivé. A nagy ellentétek megigéző, magasba ragadó egysége ez, mint ahogyan szabad lég magaságából látszik csak a föld bársonyossága, a hegyek és völgyek egymásba ömlő és egymásból folyó kiégésitődése látszik. A hétköznapi vasárnapja és a vasárnapok hétköznapija gyűlt össze az életfogadalmak és valóságokhoz tapadó munkavállalások egyetemességébe. Amikor az elszakadva maradt részekért is kiüört a testvéri egybeölelés vágya, az se volt kihívó és világgelentéket kereső dacoskodás, hanem a testvéri érzés természetes megnyilatkozása. Mindenkinek meg kell értenie és mindenkinek gondot, elhatározást, segítő tettet kell vállal-

nia, hogy az elszakítottak sorsát hathatósan felkaroljuk. Ahogyan a német népcsoport is a maga lelkes együttérzését megnyilatkoztatta, abból a nagy lelkesedés forrásában is ki lehetett venni, hogy népek új testvérsége következik. Ennek a teremő hangulata mind beletartozik a mai csodálatos pénteknapba, az ünnep örömeinek és a hétköznapi gondjainak az egyivé lényegülésébe.

Csek még egyet!... A bevonulás ünnepi műsora után is tartott az ünnep. A Szent László-templom előtt zúgott a tömeg ünneplő raja. Benn a Szent László-templomban csöndes imádságra borultak sokan. Bejött a magyar honvédség fiatal tisztjei és öreg katonái közül is egymásután több ember. Nem tömeges bevonulással, hanem úgy, mintha csak magánember volna, mintha hazatért látogató fiú volna. Jöttek és imádkozva megállottak. Jöttek és leborultak az oltárok előtt. Egyik sok érdemjeles öregebb altiszt a virágokat hozta, aniket a bevonuláskor az utcákra gyűlt közönség szórt az ölébe. Gyönyörű nagy csokorba gyűjtötte, s odatette az oltárra, aztán letérdelt az oltár előtt és imádkozott. Mikor visszafordult az oltártól, könnyes volt az arca. Egy idősebb urnó odament hozzá és a mellén levő sok érdemjelet megsókolta.

Ez a jelenet volt a magyar hadsereg és a magyar közönség közötti találkozás legjellemzőbb jelképezése...

Atgázolnak a magyar honvédek a trianoni erődővezeten

Az ártánci sorompó reggel 7 órakor megnyílt. Ledőlt az utolsó látható jele annak, hogy nem is olyan régen még határvonal választotta itt el a magyart a magyartól. Az állami épületek pusztán és elhagyottan meredtek a bevonuló magyar hadsereg felé. Mindent leszereltek az épületekről és magukkal is vittek minden elmozdithatót. Még csütörtökön egész nap is költözködött a román katonaság és elcipeltek minden lehetőt. — Az egyik épület homlokzatán ki volt írva, hogy Románia. A pakkolás nagy sietségében leverték az első két betűt és a felirásból csak annyi maradt: mánia.

A magyar hadsereg először Bors községben vonult keresztül. Diadalkapuvál várták a honvédeket és ünnepélyesen fogadták őket. Sirt, zokogott, nevetett az egész falu és a környék népe. Magyar zászlók lengtek mindenfelé. A magyar nemzetiszínű trikolor 21 év után most először került fel ismét a házakra.

Szentjánosnál ott vártak a csapatok már a község határában. Mindenfelé piros-fehér-zöld színekkel feldisztva a házak. A zászlók papírból, régi ruhadarabokból, de meglátszik, hogy az elmúlt éjjel lázas sietséggel készítették őket. Annál kedve-

sebbek, annál meghatóbbak ezek a trikolorok; magyar színek, a mi színeink úgy is.

Püspöki előtt sűrű drótakadályokkal találták szembe magukat a bevonuló honvédek előcsapatai. Sínek, beton és betonba ágyazott vasépitmények. Akadályok, amiket azért építettek, hogy háboru esetén feltartóztassák a támadást. Kacskarin-gósan, össze-vissza haladnak a drótsövények s a katonaságnak, főleg a motoros osztagoknak igen nagy nehézséget okozott gyorsan áthaladni közöttük. Az erődítményeket a szántóföldekre építették, a község földjének egynegyedét vették el ezáltal. Így akarták a románok megvédeni a jogtalanul kapott magyar területeket. Hatalmas emeletes erődítmények következnek, növényzettel sűrűn álcázva. Mély árkokat kell megkerülni ezután, 15 méter mély és 15—25 méter széles tankosapdúkat.

Bihar előtt egy erődítményből füst szivárgott ki. Azt hitték, hogy a románok aláaknázták. Ezt a feltevést alátámasztotta az a körülmény is, hogy az éjszaka a magyar határőrök jelentették, hogy Bihar irányából több robbanást hallottak. Átvizgálták az erődítményt és kiderült, hogy nagyváradi diákok a hadsereg fogadására autón kimentek és tüzet raktak. Innen eredt a füst.

Bihanközség határában pompás lovas-levente-csoport várta nehezen a hadsereget. A községben már kora reggel talpon voltak. Zenészóval ébresztették fel a lakosságot. Több diadalkaput emeltek és feldisznították a házakat. Ezután a levettek énekes felvonulása következett. *Herczegh Kálmán* kántortanító vezetésével. A baptista zenekar tényleg adott. *Papp Lajos* vezetésével lovasbandórium vonult fel, majd a zenekar a Himnuszt játszotta. Ezután következtek az ünnepi beszédek. A hadsereget *Orth Imre* református lelkész, *Szabó Ferenc* római katolikus lelkész, *Felvinczi Sándor* a háborúelőtti bíró, *Saszet Győző* lévita tanító,

Herczegh Lenke és *Szabó Róza* kislányok, *Orth Imréné* és *Mona József* levante üdvözölték. *Feltóti Sándor*, *Papp Sándor*, *Fazekas Lajos* saját verseit szavalták, *Szabó Ilonka*, *Kiss Ágnes* és *Kincses Károly* költeményeket adtak elő.

Diadalút volt a hadsereg útja a nagy községen keresztül. A nép lelkesen éltetve várta nagybányai *Horthy Miklóst* Magyarország kormányzóját. Virágot szórtak a katonák útjába, tapsoltak és a lelkesedés hűs keserves esztendő után mámorosan szárnyalt fel lelkükből. A virágosó oly dús volt, hogy nem volt egyetlen katona sem, aki virág nélkül ért volna Nagyváradra.

Verőfényes magyar ünnepre virrad Nagyvárad

Csütörtök este plakátok jelentek meg a város utcáin, jelezve, hogy a román hadsereg még hátralevő csapatai a hajnali órákban hagyják el a várost, ezért hajnali 5 órától reggel fél 8 óráig tilos járni azokon az utcákon, ahol a hadsereg elvonul. A város lakossága, mely azt hitte, hogy már a nap folyamán elvonultak az utolsó román katonai alakulatok is, meglehetősen nyomott hangulatban tért nyugovóra. Még egy aggodalomteli, feszültség-teli éjszaka lesz hát! Milyen soká lesz még reggel.

De ez a reggel, ennek a csodálatosan szép, boldog napnak a reggele mégis csak felvirradt. És milyen ragyogó reggel! Mintha csak a jó Isten is gyönyörködne az égből a mi nagy, nagy örömeinkben.

Eljött a reggel s háromnegyed 7 órakor a vasútállomást az utolsó román katonák is elhagyták. *Borbély Károly* polgárőrparancsnok vezetésével egyébként a polgárőrség már este 11 órakor átvette a pályaudvari külső szolgálatot. Hajnalban aztán, amikor az utolsó román katonák is eltávoztak, megjelent a vasút Váradon élő, régi, magyar személyzete és átvette a szolgálatot. Siralmas volt ennek a pályaudvarnak a külső képe! Ott, ahol eddig, különösen az utóbbi időben — kis túlzással — egymás hegyén-hátán voltak a szerelvények, most csak üres sínparók végtelen sora csillogott a napfényben. A javítóműhely előtti sínparon hagytak mindössze egy néhány kocsiállító teher szerelvényt, valami régi, viharvert mozdonyt, mely nem egyéb rozsdás, ócska-vasnál.

„Oradea“ a porba hull — felemelkedik Nagyvárad

Fél 8 órakor a biharkeresztési állomás jelezte, hogy egy motoros hajtány, egy páncélvonat és egy pályabiztosító szerelvény elindult Nagyvárad felé. A váradi pályaudvaron közben megállapították, hogy nemcsak a vasútállomás külső képe viseli magán a románok távozásának bélyegét, de a belső épületek is. A fűtőház és az osztálymérnökség teljes berendezését és felszerelését magukkal vitték a távozó románok. Elvitték a Morse-gépeket, sőt még a forgalmi iroda telefonkészülékét is.

Közben előkerült a zászló is. Néhai *Bulyka Lajos*, volt váradi állomásfőnök annak idején elrejtette az állomásépület lobogóját és most, huszonkét év után ezt a zászlót tüzték ki újra a vasútállomás épületének homlokzatára. Bizony, megviselte ezt a zászlót az idő, a hosszú elrejtettség s meglehetősen kicsipkázta a moly, — de mégis magyar zászló és mégis büszkén, diadalmasan leng a gyönyörű, napfényes reggelben! A váradi állomás épületén akkor még ott volt a felírás, mely a régi uralom emlékét vitette elénk: *Oradea*. Csakhamar azonban ennek az eltávolítására is sor került s nyomban elfoglalta helyét az ősi név: *Nagyvárad*; Szent László Nagyváradjának ősi neve.

Közben a lakosság körében már híre kelt, hogy rövidesen vonat érkezik Püspöki felől. Nagy volt a várakozás izgalma. Összegyűltek a régi vasutasok, a boldogság könnyében csillogó szemekkel, hogy annyi mellőzöttség, any-

nyi kényszerű tétlenség után ismét itt állhatnak régi helyükön. Az izgalom láza égett az összegyűltek arcán is.

Magyar vonat, magyar katonák!

Kevéssel 9 óra előtt befutott az első motoros hajtány. Hat katona ült rajta *Szuzsi László* őrmester vezetésével.

— *Magyar vonat!... Magyar katonák!* — kiáltotta, zúgta, zokogta az egybegyűlt közönség a pályaudvar tornácán s fent, a sínparók fölött átvezető, ugynevezett repülőhidon.

Ekkor már hiába volt minden intelem,

Magyar színekben, magyar ruhákban pompáznak az utcák és a terek

A Szent László-téren már özönlött a nép, a kordont tömör sorok erősítették a tér közepén húzó úttest mindkét oldalán. Ünnepi ruhák rengetegében mindent magyar ruhás leányok csoportjai virítottak színesen, mint egy-egy csokor virág, összevadva a bokréttákkal, a virágfüzerekkel, szelvényeket a várakozás reszkető izgalmaiban tartottak kezükben. És köröskörül a téren a magyar színek szokatlanná vált zászlóciszsa a nyári verőfényben. Gyönyörű ünnep.

Kevéssel kilenc óra előtt elterjedt a hír, hogy az élcsoportok már a nagyalomáshoz értek. Az izgalom tetőpontra hágott. S percek múlva gyors iramban négy felvirágzott, magyar zászlócskát lobogtató gépkocsi robogott át a Körös-hídon és a Szent László-téren az öröm és a lelkesedés boldog mámorában, egetverő éjlen riadt fel. A gépkocsikban ülő tisztek könnyes szemmel intgetve viszonzták az üdvözléseket, pillanatok alatt virágosó lepte el őket és őszirózsaszínyeg borult az autók elé.

A négy autó diadalmas menetét egy motorkerékpár zárta be, két altiszt ült rajta, sapkáját lobogtatva, túláradó örömmel. A leányok virágokat szórtak rájuk, ők elkaptak egy-egy őszirózsát, megcsókolták és harsányan kiáltozták:

— Eljen Magyarország!

Zugva viharzott rá a kiáltás végig az egész Szent László-téren:

— Eljen Magyarország! Eljen a magyar hadsereg!

Aztán hosszabb ideig szünet következett a bevonulásban. A téren folytatták az ünnepség előkészületeit: tovább ácsolták, díszítették a tribünöket, zöld galyakkal, virágfüzerekkel, zászlókkal. A magyar lobogók mellett ott lengte a szél a horogkereszties német zászlót és az olasz lobogót.

Délceg katonatisztek közt feltűnik Gyula diák

A főtribün előtt megálltak az autók és délceg tisztek szálltak ki belőlük, a tömeg szakadatlan éljenzése közben. Valaki elkialtotta magát:

— Eljen Gyula diák!

Az első kocsiból ugyanis vitéz *Somogyváry Gyula*, az ismert irredenta versek költője lépett ki tiszti egyenruhában, századosi rangjelzéssel. Amikor a Szent László-téren elterjedt a híre, hogy itt van Gyula diák, mindenki őt akarta látni, mindenki neki akart virágokkal kedveskedni. Hozzá léptünk, s vitéz *Somogyváry Gyula* könnyes szemmel nyugított kezét munkatársunknak:

— Egész életemet azért éltem — mondotta —

minden rákényszerített fegyelem, — az összegyűltek megrohanták a szerelvényt, *Szuzsi László* őrmester nyakába borultak s valósággal letépték a ruháját. Röviddel ezután befutott a páncélos vonat, mely mozdonyból és két páncélos kocsiából állt, *Tolnay Dezső* hadnagy vezetésével.

A pályaudvar tornácáról szüni nem akaró örömrivalgás, éljenzés, virágzapor zuhogott a páncélvonatra. A katonák könnyezve, boldog mosollyal fogták fel a záporozó virág-konfettit. Egy csokor az egyik katonának egyenesen az arcába hullott. Az ujjongás némi lecsillapulása után az egybegyűltek elénekelték a *Himnuszt* és a *Szózatot*, majd újra kezdődött az ünnepelés. A katonák vidám nótákba kezdtek. Az egyik katonanóta visszatérő verssora ez volt:

... *Megjöttek a páncélosok...*

Mintegy tíz pernyi további ujjongás, könnyes beszélgetés, barátkozás után a katonák újra beszálltak és a páncélvonat kigördül a pályaudvarról.

Ezután érkezett meg a szerelvény a magyar vasutasokkal, akiket *Grenéczy Béla*, nyavasuti főellenőr üdvözölt.

Ezekről a magyar vasutasokról, magáról a magyar vasut-intézményéről el kell még mondanunk, hogy a *Magyar Államvasutak alkalmazzák 5 perc alatt vették át a biharpüspöki állomást*. Öt perc alatt az állomásfőnöktől a legkisebb vasuti alkalmazottig — mindenki elfoglalta a számára kijelölt helyet és fölvette a munkát.

hogy ezt a napot megérjem. S tudtam, hogy ennek a napnak el kell jönnie.

A magyar egyetemi hallgatók is hamar megtudták, hogy Gyula diák elsőnek érkezett meg Nagyváradra. Hozzá siettek s vezetőjük üdvözölte Gyula diákot a magyar ifjak nevében. Vitéz *Somogyváry Gyula* a meghatottságtól remegő hangon szólt a diákokhoz:

— Csillag szemeteikből látom, hogy ti megtettétek a kötelességeket és magyarok maradtatok. Titeket, az ifju nemzedéket féltettünk, s amit tettünk s amit szólottunk, az mind tiétek történet. S most, hogy itt állok előttetek, Szent László király terén, látom, hogy amiért éltünk nem volt hiabavaló munka.

E megindító jelenet után a főtribün előtt csoportosuló tisztekhez léptünk s egyiküktől megtudtuk, hogy a most érkezett gépkocsikkal a bevonuló magyar hadsereg előhírnökeiként a magyar propaganda osztály vezető tiszteje érkeztek meg.

A Nagyváradra érkezett magyar sajtócsoportot vitéz *Somogyváry Gyula*, a magyar rádiót *Sztankovics igazgató*, a filmscsoportot pedig *Bánáss József* irányítja. Azt is elárulták az újságíróknak, hogy a filmscsoport magyar filmeket hozott magával. Az „Uz Bence”, a „Rákóczi induló” címűket azonkívül a „Horthy jubileum” és a „Legendás mult” című magyar filmhirdőket. Lehetségesnek mondták, hogy már a bevonulás estéjén lepergetik ezek valamelyikét. Nagy örömmel vette tudomásul a Szent László-tér közönsége, hogy *Pluhár István* szintén Nagyváradra érkezett s a bevonulás eseményeit és az ünnepség lefolyását ő mondja be a mikrofonba.

A diadaliv alatt

Az állomás közelében felállított diadalivnél nagy tömeg gyűlt össze, hogy elsőnek lássa a bevonuló magyar előcsapatokat.

Tizenegy óra után gyors iramban kerékpáros csapat érkezett a határ felől, Vigan, diadalmasan von tak át a diadaliv alatt. Mindenki hozzájuk rohant, majd elállta a nép az útjukat. A kerékpárosok fél kézzel boldogan intettek a közönség felé, virágcsokrokat vettek át, s gyors kézszorításokkal köszöntötték a hozzájuk özönlő váradiakat.

Aztán marcona motorkerékpárosok következtek, gummival borított fekete acélsisakkal, ami valóban félelmes külsőt kölcsönöz nekik.

S újabb hosszas várakozás után az előcsapatok zöme, a gyalogság érkezett meg. Csupa zömök, kemény bihari fiúk, akik óriási teljesítmény után, harci menetben indultak el kora hajnalban a határról, még azzal a tudattal, hogy talán véres harcra kerül a sor. Porosak voltak, a kiállott rendkívüli erőfeszítések nyomait viselték, de büszkén és lelkesen meneteltek. A nép ajándéktárgyakat, cigartákat osztott ki közöttük, s boldog volt, aki közelükbe férközhett és

letörülhetett homlokukról a verítéket.

— Eljenek a honvédek — kiáltotta szüntelenül a tömeg. — Eljen a magyar hadsereg.

A nagyváradai utcák hűsége

Ki merte azt mondani, hogy ez a föld egy pillanatig is idegen volt? Ki látta egy szent péntek reggelén a nagyváradai utcákat? Annak torkára forrt az a szó, amely egykor azt hazudta, hogy itt idegen nép és idegen lélek alkotott kulturát és államot. Államot és kulturát itt mindig a magyar alkotott. Ezt a nagy tanulságot kiáltotta felénk minden nagyváradai utca, minden nagyváradai magyar, minden trikolor és minden szál virág.

Nagyvárad példát adott a fegyelmezett viselkedésben. Katonásan engedelmessé vált a polgárorség parancsainak. Azok, akik huszonegy éven át az idegenség el nem palástolható érzésével terrorizáltak bennünket, megtudhatták, hogy ez a nép itt, Erdély kapujánál, nem teremtett és ennek a népnek itt vezetnie kell. Megvartuk nyugodtan, míg utolsó katonájuk ellopakodott falaink közül és azután... egy csapásra piros-fehérvörösbe öltözött Nagyvárad.

Ez volt a disz!

Ez volt az ünnep!

A szívek kacagtak, minden trikolor pompázó harmóniájában. A magyar ruhák szindús és változatos pompázása egyszerre előntötte az addig hallgatag és csendes utcákat.

Mi volt ehhez képest a reánk parancsolt ünneplésnek erőszakos páváskodása? Milyen sóhajok és milyen fohászok szálltak fel a megkínzott ajkokról, amikor idegen hatalom színei csufolták meg a nagyváradai utcákat és a nagyváradai házakat? Egy csapásra elfelejtettünk mindent. Egy csapásra eltűnt az a lidércnyomás, az a hazug varázslat, amely sohasem tudta elfojtani a lelkünk legszentebb vágyát:

Majd eljönnek egyszer Horthy katonái!

Es el is jöttek. Ugy, ahogy vártuk őket. A Püspöki-ut felől. De a váradai utcák nem csodálkoztak. Hiszen erre készültek, ezt várták huszonegy év óta. Sirtak, amikor hazudott történelem szornyszülötteinnek neveivel csufolták meg őket és a szomorúságban csak az volt a vigasztalás, hogy a régi nevekkel simogatták sebeiket.

Horthy katonái! Magyarok! Magyar Nagyvárad!

Tudjátok-e, hogy a Rákóczi-ut mindig Rákóczi-ut volt és a hazug nevek árnyát mindörökké elseperte az a felviharzó éljen, amely az első honvédekét üdvözölte? Tudjátok-e, hogy a nagyváradai utcák hűsége és szeretete tisztán, alázatosan ölelte körül a bevonuló magyar hadakat? Tudjátok-e, hogy a nagyváradai utcák most boldogan nyugodtak meg a történelem igazságszolgáltatásában?

Nézzétek ennek a városnak az arcát! Hallgassátok meg az utcák beszédét. Örömittasan szívják magukba a szabad magyar szót. Meleg öleléssel fogadják Horthy katonáit.

Most már csak egy kívánságunk van! Mindörökké hordozni akarják annak a nevének, akinek diadalmas akarata huszonegy éven át szította azt a tüzet, amely ma soha el nem múlóan kigyullant a magyar szívekben. A nagyváradai utcák Horthy Miklós neve után sóhajtoznak.

Hordozni akarják azoknak a nevének, akiknek igazságérzete és irántunk érzett őszinte barátsága megnyitotta számunkra a jóvátétel feltartóztatatlan utját. A nagyváradai utcák Hitler Adolf és Benito Mussolini nevére várnak.

Nagyváradai magyarok!

Ugy-e, hogy nem tagadjuk meg a hű, a mindig magyar nagyváradai utcák kívánságát?

Feltűnnek a híres kakastollak

Félegy óra tájban újabb katonai alakulatok tűntek fel a Kishidon. Néhány gépkocsis gyalogos tisztek érkeztek, majd feltűnt az első kakastollas csendőrtiszt. Ezután hatalmas tehergépkocsikon a csendőrség vonult fel. A magyar csendőroket kitörő lelkesedéssel fogadta Nagyvárad ünneplő közönsége. A csendőrök azonnal leszállottak a gépkocsikról és átvették a rend fenntartását. Az utolsó román rendőrök Tanc Lázár és Balint Mihai tisztelegnek és átadják a szolgáltatást a mosolygóni sem akaró magyar csendőröknek. A komor csendőrcsapatok akarta megtörni mindenáron a nagyváradai magyar közönség. Ez nem sikerült addig, amíg a legszigorúbb csendőrnagynak a nyakába nem ugrott a legedesebb magyarruhás váradai magyar kislány.

Diszsisakos magyar rendőrök. Közben a Bémer-téren és a Kishidon vették át a szolgáltatást a polgárőroktől.

Előkelőségek érkeznek

Egy óraker hatalmas éljenzés kezdődik. Ifj. Horthy István, a MÁV elnökgazdátja érkezett meg gépkocsiján. A hidnál leszállt autójáról és gyalog ment az emelvényig. A tömeg korus-

ban zengte: Eljen Horthy. A kormányzó ur fia kedvesen fogadta az üdvözlést, mindenféle intgetett, majd az emelvényen elhelyezkedett előkelőségeket üdvözölte és hosszasan elbeszélgetett velük. A disztribúción foglalt helyet Vargha József ipar és kereskedelemügyi miniszter, aki gróf Teleki Pál miniszterelnököt képviselte, Radoscsay László igazságügyminiszter, Petneházy Antal ny. államtitkár, Ullin Reviczky Antal külügyi sajtófőnök és Hlatky Endre a II. hadsereg mellé beosztott kormánybiztos.

Fél kettő tájban érkezett meg a diszsemelvényre Fütterer német légügyi és Krappe német katonai attasé, valamint Voli ezredes olasz katonai

A kormányzói pár fogadása a pályaudvaron

Chirila román polgármester és Sólyom Kálmán alpolgármester üdvözlőbeszéde

Pontosan két óraker futott be a Kormányzó Ur vonata a nagyállomásra. Arvay Árpád, a Magyar Párt főtitkára, a polgárorség parancsnoka és Billey Ferenc jelentkeztek a Főméltóságú Ur előtt, aki a Főméltóságú asszony társaságában szállt le a vonatról és felajánlották szolgálatukat.

Chirila Augusztin román polgármester a következő beszéd kíséretében adta át a várost:

— Mint Nagyvárad törvényhatósági joggal felruházott város kinevezett polgármestere, mély hódolattal van szerencsém átadni a várost Főméltóságodnak. A város magyar lakossága a történelmi pillanatot megilletően és mélyszéges lelkesedéssel ünnepli a mai napot. A román lakosság pedig teljes megnyugvással veszi tudomásul sorsának eme változását. Teszi ezt a román lakosság, mivel évszázadok óta él ezen a földön, együtt küzdve és egymást megbecsülve a magyar néppel, mindig egymás mellett és sohasem egymás ellen. Teszi ezt azért is, mert szent meggyőződése, hogy feltétlen lojalitása és államhűsége fejében a magyar államhatalom oltalmazásában és megbecsülésében fogja részesíteni népi és szellemi javait. A két egymásra utalt nép békés együttélésének reményében, a város összlakosságának nevében tiszta szívvvel és lélekkel üdvözölöm Főméltóságodat és kérem a jó Istent, hogy egészségben sokáig éltesse.

Ezután dr. Sólyom Kálmán Nagyvárad város alpolgármestere a következő beszédet mondta:

— Főméltóságú Kormányzó úr! Kegyelmes uram! Méltóságos Uram!

— Mint Nagyvárad városnak magyar alpolgármestere kimondhatatlan örömmel, szívem egész melegével veszek részt az ősi magyar városnak, Szent László városának a még mindig csonka Magyarország részére való átadásában. Hála Istennek, hogy megsegített. Hála a nagy Németországnak s vezérének Hitlernek. Hála a fasiszta Olaszországnak és Ducejének Mussolininek.

— Hálas szívvvel s lélekkel mondok köszönetet Főméltóságodnak, a mi édes apáinknak azért az előrelátó bölcs vezetésért, amelynek Isten után első sorban köszönhetjük, hogy a magyar nemzet ismét tehetett egy lépést a trianoni igazságtalanság jóvátételében.

— Hálas köszönetet mondok a város nevében gróf Teleki Pál miniszterelnök urnak és kiváló munkatársának, gróf Csáky István külügyminiszter urnak fáradhatatlan, buzgó munkás-

attasé. Az egybegyűlt ünneplő közönség lelkes éljenzésben részesítette őket. Hosszú percekig zúgott a Heil Hitler és Eljen a Duce. Nagy óvációban részesítették Hory András meghatalmazott miniszter vezetésével érkező tárgyalóbizottság tagjait.

A diszsemelvény egyik sarkában ekkor már elhelyezkedtek a külföldi és belföldi sajtótudósítók, valamint a rádió hivatalos rendezői Puhár István bemozdóval együtt.

A tömeg lelkesedése leirhatatlan és állhatatosan várakozik a nagy melegben. Egy óráig alig történik valami. Két óraker mikrofonon hirdették, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója megérkezett a nagyállomásra.

ságukért, amellyel eredményesen siettettek a gyönyörűséges, boldog nap hajnalhasadását, a városnak az anyaország kebelébe vérvesszeség nélkül való visszatérését.

— Mélyszéges hála és köszönet végül annak az édes anyaországnak, amely az elmúlt hosszú 21 év alatt egy percre sem vette le rólunk féltő tekintetét s bár maga is ezer sebtől vérzett, minden szívdobbanásunkra figyelt s bár nagyon sokszor saját létéért kellett aggódnia, nem feledkezett meg rólunk egy pillanatra sem, míg végre is édes anyaként keblére ölelhetett.

— Adja a jószágos Isten, hogy ezentul ismét zavartalanul fejlődhessék, virágozhassék ez a város s legyen boldog, meglegedett minden, becsületesen dolgozó s e hazához hű polgára, tekintet nélkül, hogy melyik felekezethez tartozik s milyen nyelven dicseri Istenét.

— Kiapadhatatlan hála fejében komoly s ünneplés ígéretet teszek a város nevében, hogy minden polgára lankadatlanul, becsületesen fog dolgozni és ellentmondás nélkül fog engedelmeskedni, hogy minél hamarabb és minél biztosabban rakhassuk le a jobb és boldogabb magyar jövő alapjait s hogy minél előbb felépíthessük s mindörökké megtarthassuk szívünk vágyát: a régi, az ezeréves Nagymagyarországot. Tudjuk, hogy nehéz és súlyos a szolgálat, amely reánk várakozik, de szívesen vállaljuk s minden testi és lelki erőnk megfeszítésével önzetlenül teljesítjük is, mert tudjuk, hogy e nélkül nincs igazi feltámadás, mert tudjuk, hogy csak becsületesen, kitartóan, egyedül sokat türt és szenvedett nemzetünk magasabb érdekéért dolgozva hihetjük s remélhetjük, hogy ez a történelmi város soha többé nem fog leválni a magyar szent korona testéről s hogy a béke, rend és nyugalom korszakát fogja majd élni az elkövetkezendő másik ezer év alatt.

— Isten éltesse, Isten segítse Főméltóságodat, Isten áldjon mindnyájunkat.

Ezután kenyeret és sőt nyujtottak át a kormányzó urnak, aki egy darab kenyeret letört, sába mártotta és elfogyasztotta.

Megköszönte az üdvözlést és rövid pár szóban válaszolt. Jelentkezett a Kormányzó úr előtt a II. hadtest parancsnoka és vezérkari főnöke, valamint az új állomásfőnök. Utána a főméltóságú pár az állomás épülete elé ment. A főméltóságú asszony a tömeg mámoros örömrivalgása közben menye, ifj. Horthy István nevének társaságában gépkocsiba szállt és kísérelével együtt elindult. A főméltóságú Kormányzó ur pedig felült legendás fehér lovára és a honvéd csapatok élén megindult a menet a Rákóczi-uton a Szent László-tér felé.

A kormányzói pár érkezése a Szent László térre

Végig a főutcán, ahol délceg testőreink lovascsaportja után, jobbról-balról gyalog menetelő testőrök mozgó sorfala között lovagolt, mámoros üdvörlégek fogadták. A Szent László-téren most már feszült figyelemmel várta a nép s a főtribünön összegyűlt előkelőség, mikor tűnik fel a Kormányzó alakja.

Előbb gépkocsi-sor futott fel a hidra és gördült a főtribün elé. Kisvártatva az egyik autóból sötétkék diszmagyarban, csipke fátyolos fekete főkötővel, meghatótt kedves mosollyal kilépett a legelső magyar asszony, a csodálatos bájosságú

kormányzóné. Üdvöklátások hangoztak fel, kendők lobogtak, a lányok virágot hintettek utjába, amint ifj. Horthy Istvánné társaságában felment a tribünre.

Aztán ismét újabb izgalmas percek következtek. Majd a rendezőtiszt jelentette a kormányzó közeledését. S mikor a hidon feltűnt a két évtizede várt fehér lovon a daliás tengerésztest, akiben mindenki azonnal felismerte volna a kormányzót, akkor is, ha a külsőségek nem utaltak volna erre, az órák óta türelmesen, fáradtan várakozó óriási tömegeből elemi erővel viharzott fel

az éljenzés és sokezer torok ütemesen kiáltotta:
— Hor-thy, Hor-thy, él-jen Horthy!

A kormányzó jobbra-balra tisztelegve, mosolygón és megilletődve fogadta az üdvözlést, amely meg-megugró erővel zúgott, viharzott, orkánzott, amíg a kormányzó a főtribün elé nem

ért. Itt könnyedén, fiatalosan leszállt lováról, megveregette a paripa nyakát, átadta egy tisztnek a kantárszárát és zúgva áradó éljenzések között vonult fel kíséretével együtt a tribünre.

A Kormányzó Ur és neje helyetfoglaltak a disztribüön és megkezdődtek az ünnepi beszédek.

Szent László király ősi egyháza nevében dr. Schriffert Béla püspöki helynök üdvözli a kormányzói párt

Elsőnek dr. Schriffert Béla apátkanonok, püspöki helynök lépett a Kormányzó Ur elé és alábbi beszéddel köszöntötte a Főméltóságú párt:

— Főméltóságú Kormányzó Ur, Főméltóságú Asszony!

— Szent László király ősi egyháza nevében köszöntöm a Főméltóságú Urat és a Főméltóságú Ur személyében minden magyar katonát. Annak az egyháznak a nevében, amely Nagyvárad városának bölcsőjét ringatta, amely ezt a várost felnevelte és évszázadok vészén, veszedelmén keresztül mentsvára volt a Körösök vidékén, Erdély kapujában a magyar vérnek és életnek és mindig menedéke a magyar nemzet minden erkölcsi és szellemi értékének.

— Nem lángoló lobogásu ujjongás, hanem magyar szívekben mélyen izzó gyötrelmes gyönyörűség most bennünk az a magyar öröm, amellyel köszöntjük a magyar kitartást és erőt képviselő magyar hadsereget; azt a hadsereget, amely hűvelyen tartott karddal és lábhoz tett fegyverrel is hódítani tud, elérkezhetett hozzánk, hogy szabaddá tegye bennünk a lelkünk mélyén mindig élő szót, feloldja bennünk a megtaposott, de kiirthatatlan érzést: hogy ez a föld magyar föld, ez a város magyar város. A ki nem mondható szó és érzés annál mélyebben fészkelte lelkünkbe, vérré, csonttá lett bennünk és mint a nagy prófétának látomásában a szétszórt csontok és tagok csak az isteni megelevenítő szóra vártak, hogy beléjük új élet költözzék, úgy elevenedik meg, úgy fényesedik fel fölöttünk újra a magyar firmamentum, úgy lesz szilárd lábunk alatt a megingott magyar föld, a magyar honvéd kardjának megvillantán.

— Főméltóságú Kormányzó Ur! Mi 21 évvel ezelőtt a fájdalom bódulatában azt hittük, hogy mindent elvesztettünk és csak lassan-lassan jöttünk rá, hogy édesanyánk bölcsődalainak gyönyörűsége melódiái nem halhatnak ki szívből, hogy gyermekségünk szent lángolásai nem hunyhatnak ki bennünk, hogy ifjúságunk tiszta szerelme, amit a haza fakasztott bennünk, kiábrándulást nem ismer és férfi öntudatunknak a hazához tapadó szálaí olyan mélyen gyökeresnek bennünk, hogy azt elveszteni nem, csak mélyebbre lehet zárni lelkünk szentélyébe. Ennek a szentélynek ajtaja pattan fel lelkünkben most a magyar honvéddel való újratalálkozás szent pillanatában, amikor a bölcsődal és gyermekemlék, ifjúkor szerelme és férfiu tudatosság emlékeiből szövedő gyönyörűséggel formálódhatnak ajkunkra az ismét megtalált szavak: megint a miénk vagy édes magyar hazánk.

— Óh, ha ezeknek a szavaknak hangerősen mondható szent gyönyörűségét minden erdélyi magyar testvérünk megízlelhette volna: akkor a mi örömünk teljes lenne.

— Főméltóságú Kormányzó Ur! Sok mindenben fájdalmasan megfogytokozva, de csorbíthatatlan magyar lélekkel jelentkezünk a magyar honvéd előtt, akinek kardja ennek a pillanatnak bizonyossága szerint is életet tud adni, építeni tud, időt és vihar állóan azonban csak akkor, ha munkájában az ősi keresztény Magyarország fundamentumaira áll, ha a kard erejének szerzeményét Szent István királyunk apostoli keresztjének fenntartó oltalmára bizza. Ehhez a munkához hozunk friss erőt: hiszen Szent László királyunk töretlen keresztény szelleme, ősi katolikus hitünk, a mi

büszke örökségünk. Ennek az örökségnek ereje és a hazajutás tisztító öröme megnevesíti 21 esztendőnek sebeit és fájdalmát és képessé tesz bennünket, hogy a magyar lélek lovagiasságával, amely alulkerült ellenfelet soha nem bántott, testvéri érzéssel tudjuk magunkhoz ölelni a megnagyobbodott hazának minden polgárát. A szenvedések tüzeiben

Sulyok István református püspök üdvözlése

Sulyok István református püspök lépett ezután a mikrofon elé és a következőket mondta:

— Főméltóságú Kormányzó Ur, Főméltóságú Asszony!

— Mikor egyik kiváló lírikusunk drámai erővel megírt „Feltámadás” című versét, ha olvassuk vagy hallgatjuk, szinte látni véljük, hogy a költő lelkéből milyen elementáris erővel törtek fel ezek a szótöredékek: „Isten uja a sir éjjelebe, élő reménység magudt ülteté”, „A mag kikel, a szírtet szétszakítja... Az Ige jénye Teszté lesz megint.” A költői ízettségnek látománya tetet öltve mint szent realitás elevenedik meg szemünk előtt. S látjuk amint a magyar nemzetre ráborított trianoni sziklasír rejtelmes mélyében forrongó vulkánikus erők hatása alatt mindegyre mélyebbre szélesedve hasad föl, hogy szabad utat engedjen azoknak a két évtizeden keresztül visszaparanaszolt érzéseknek, melyek a gátját folyam zúgó habjaként szabadon törnek ajkainkra.

— Szent László fényes és színes multban gazdag városának népe két évtizeden át sóvárgott ünnepre virradt fel ezen a reggelen és magára öltötte színét vesztett lakadalmi ruháját, hogy méltóképpen és elfogadhatólag jelenjen meg azok előtt, akik számára az „örvendeztes” evangéliumi üzenetet hozzák és akiknek megjelenése ennek valórávalását jelenti. Fajunk és nemzetünk nagy multjának megbecsülése závárt tesz e pillanatban ajkainkra, nem engedi meg, hogy diszsonáns hangok zavarják meg a mai ünnepnek szépségét és emelkedett méltóságát. Eppen ezért húsz esztendőnek történéseit nem vóljuk fel, nem mutogatjuk a reánk zuhogott ültéseknek helyét, amelyek emberi és polgári műveltünkben nem egyszer megszegyenítve hullottak reánk s nem mutogatjuk a sebeiket, amelyek erős fájdalmakat okoztak, sőt fájnak még ma is. E helyett azonban maradék nélkül átadjuk magunkat az örömmek, melyre a bibliai költőkírdy ilyen szavakkal hív bennünket: „Ez a nap az, melyet az Ur rendelt, örvendezzünk és vigadjunk.” Áldott legyen az Isten, hogy az a sötét két évtized immár a multé, amelyre még emlékezni sem akarunk. Hadd merüljön el mind az, ami keserűt azt hagy szánkban, a feledés örvényébe, mint ahogy eltűnik az oceán sötét éjszakájában a viharos tenger habjai által leszakított kemény szirtdarab.

— Ugy tetszik nekem, mintha a fejünkre ömlő őszi napsugárban, onnan a végtelen magasból, hang szűrődne felénk a láthatatlan Krisztus ajkairól, komoly intések és komoly figyelmeztetések: „Többé ne vétkezzél, hogy rosszabbul ne legyen dolgod.” Ezeknek a szavaknak a hatása alatt kritikai szemmel magunkba mélyedünk és pirulva ismerjük el, hogy beteg nép voltunk és talán azok vagyunk

megezdett és összeforrt népiségünk felismerésével és a társadalmi igazságtevés szent kötelességének tudatával: cselekvő hazaszeretettel akarunk beállni a magyar haza építésének szent munkájába.

— Nagyvárad népe, magyar testvéreim! Imádással boruljunk le a Mindenható Isten előtt, akinek igazsága, irgalma és jósága nekünk ennek a mai napnak az örömét megadta. Hálával gondoljunk mindazokra, akiket az Uristen ebben a magyar világot újraépítő munkájában eszközökül használt: szeretetünk és hódolatunk száll az első magyar honvéd Magyarország Kormányzója felé, aki népünket bölcs vezetésével a nagy német és olasz nép hatalmi körébe vezetve a magyar honvédét, a magyar igazság útjára elindíthatta. Éljen a magyar hadsereg!

A beszéd közben gyakran felzúgott a mindent elseprő: „Éljen Magyarország! Éljen Horthy!” kiáltás. Majd mikor a beszéd végetért, újra fölzengett a legújabb jelszó:

„Arad, Brassó, Temesvár,
Minden magyar visszavár!”

most is. Legnagyobb és legszentebb nemzeti eszményeink elszíntelenedtek és meghalványodtak és drága értékeink becsületet veszítettek el könnyelmű gondolkodás miatt. Könyörögjünk e pillanatban a sorsunkat intéző Örök Istenhez, hogy nagy elhatározásokat ébresszen fel bennünk és az Isten kezéből visszanyert hazában a régi hibák és bűnök kísértő árnyai maradjanak el tőlünk. Rendületlen igaz hit, sepletilen hazaszeretet, egymásnak testvéri megbecsülése vezessen azon az úton, amely mindnyájunkat egy szebb és boldogabb Magyarország fölépítésének kapujához segít. Világnézetek, bölcsészeti rendszerek bármilyen csillogók és meglepetések legyenek is, ne tértessenek el minket és ne tévesszenek meg soha, hogy valamikor ismétlődjen az a keserves pillanat, amikor a független és szabad magyar nép újra saját kezével akar sirt ásni magának. Mert fajunk és népünk, keresztül menve az Ur akarata szerint a megpróbáltatásoknak és szenvedéseknek tűzkohóján, mint salakjaitól megtisztított nemes fém, lélekben szülessen újjá, hogy megoldja a jövőben rá várakozó gigászi feladatokat.

— Most, mikor ez a nép reszkető térdeken visszatér az ezeréves ősi hajlékhoz, szadkadjon fel mélységes hálánk a végtelenül könyörülő Istenhez, majd szálljon minden tiszteletünk és hálánk vitéz nagybányái Horthy Miklós Kormányzó Ur Főméltóságához, aki bölcs elmével, fáradhatatlan nemes kitartással, (nagy emberi áldozatokkal), elkészítette és ajándékozta számunkra ezt a felejthetetlen órát. Minden tisztelettel köszönjük meg a magyar haza élén álló férfiaknak, akik éjnapot eggyé téve, lankadatlanul munkálkák, hogy Szent László városa és vele együtt a szép Körös völgye, amelyen annyiszor robogtak diadalmas hadaink csonka hazáinknak és Szent István koronájának ékes és ragyogó része lehessen. Elismerésünkhel adózunk a volt trianoni határon túl élő magyar testvéreinknek, akik imádkozó lélekkel reménységeinket szítva, annyi szeretettel tekintettek felénk és csügedni nem engedtek soha. Önök, nagyméltóságú altábornagy ur és vitéz magyar testvéreink, engedjék meg, hogy hazátszerző munkájuknak ezen az állomásán nagyra-becsülésünkkel köszöntsük és meleg szívünkre igaz szeretettel öleljük.

— Ur Isten, magyarok Istene, esdekelve kérünk: hallgasd meg az Ellened és önmaga ellen annyit vétkezett, de oly sokat is szenvedő népnek könyörgését: áldd meg örök irgalmasból e hazát, tartsd meg ennek főkormányzóját, lelki és testi áldással halmozd el ezt az árva magyar népet.

A nagyváradai és biharmegyei reformátusok püspöke után Materny Imre evangélikus esperes hitközsége nevében üdvözölte a Kormányzó élén bevonuló magyar honvédeket.

A román egyházak és a román lakosság hódolata

Maghiar Gusztáv görög katolikus kanonok lépett most a kormányzó elé. Szavait feszült figyelemmel hallgatta mindenki, hiszen az ittmaradt románság szószólójának lehetett tekinteni.

Beszédében hangsúlyozta, hogy a görög katolikus románság hódolattal fogadja a bevonuló magyar hadsereget s minden tehetségükkel, őszinte szívvel és hátsó gondolatok nélkül azon lesznek, hogy új hazájuk javát szolgál-

ják. Annak a reményének adott kifejezést, hogy a magyar államban kulturális és szociális jogait tisztelgetben tartják.

Hasonló szellemben beszélt Popovics Vazul görögkeleti esperes is.

A két román egyház képviselőjének beszédét nagy éljenzéssel fogadta a hatalmas tömeg. „Ugy legyen” hangzott kórusban a zsufoolt lelátókról.

Dr. Thury Kálmán: „Fájó érzés a kényszerű elválás sorsközösségi testvéreinktől”

Dr. Thury Kálmán református egyházkerületi főgondnok a következő beszédet mondotta:

— Főméltóságú Kormányzó Ur, legendás kirú Vezérünk!

— Ennek a magyar városnak lakossága üdvözli mély hódolattal és forró szeretettel az én szavaimon keresztül a falai közé, mint otthonába bevonuló államfőt, az ország kormányát és a legfőbb hadúr követő vitéz magyar hadsereget, amely város 21 évi lidércnyomás dóm után ma egy örömteljes valóságra ébredett fel. Huszonegy év minden szomorúsága és nyomorúsága ürte meg a mai napig lelkünket, de ez a nap, lelkünk vörösbetűs ünnepnapja kárpótol bennünket a szenvedésekkel tele múltért.

— A kitörő öröm ujjongása kellene, hogy felváltja a komor hangulatot és én itt állok, szememből előtörő könnyekkel és meghatottságtól remegő szavakkal, oh mert az igazi, mélységes öröm nem hangoskodik, hanem a lélek belső zugait tölti ki boldog érzéssel.

— Így vagyunk mi ma, amikor az elítelt vágyakozásunk és elfojtott keserűségünk nyílt örömszívalásban nyilatkozhat meg, bár ebbe az örömben belényilalík egy ign fájó érzés, a kényszerű elválás a mi sorsközösségi testvéreinktől, akiknek nem adatott meg az örömműnen.

— Főméltóságú Kormányzó Urunk, mély

hódolattal adjuk át ezt az ősi várost, Szent László királyunk városát és azt kérjük, ne tekintsek a mi szegényünknek a kopoltságunk és szegénységünk lépten-nyomon kiütököző jeleit, mert ezek azt a szívós akaratot igazolják, hogy e város magyar akart maradni s ha megtépve bdr, de törve nem, az is maradt minden kényszer és zaklatás ellenére is.

— Mi pedig polgárai a boldog felszabadult ünnepi városnak, amikor visszatérünk a drága anya, Magyarország szerető keblére, mérhetetlen hálával gondolunk mindazokra, akiknek e mai napot köszönhetjük, elsősorban Magyarország első emberére, Főméltóságú Horthy Miklós Kormányzó úrra, a bölcs és erélyes kormányzófiakra, ezek között különösen gróf Teleki Pál miniszterelnök és gróf Csáky István külügyminiszter úrra, továbbá a nagy-szerű magyar hadsereg minden tagjára és nem utolsó sorban a két bárati nagyhatalom zsenidlis vezetőire, Hitler vezérkancellárra és Mussolini ducera; megfogadván, hogy a magyar léleknek nemes nyugalomával és ember-séges érzületével minden erőnkkel ennek a városnak újból való felvirágoztatására és szeretett hazánk boldog jövőjére fogunk munkálkodni.

Amikor a szónok a Kormányzó ur, a Duce, a Führer, valamint Teleki és Csáky nevét említette, az óriási tömeg lelkes éljenzésbe kezdett és ütemesen hiáltotta:

„Duce, Hitler, Horthy, Teleki, Csáky...!”

Dr Markovits Manó: „Visszaadtatok a raboknak a szabadságot”

Dr Markovits Manó nyugalmazott főispán a Magyar Párt megyei elnöke lépett ezután a mikrofon elé és Bihar megye magyarsága nevében köszöntötte a Főméltóságú párt.

Főméltóságú Kormányzó Ur!

— Biharvármegye felszabadult magyarságának legelső szava az igazságos Ur Isten mindenható nagyságához száll forró és hátaltel fohász szárnyán azért, hogy véghetetlen kegyelmével megengedte visszatérésünket Edesanyánk: Magyarország áldott keblére.

— Mélységes hódolattal, háládatos lélekkel, s a férfias erőnyeket megillető igaz tisztelettel hajolunk meg Főméltóságod fenkölt személye előtt, Főméltóságod 21 éves dicső és gondviselészerű országglása tétovázás nélkül, nyilegyenesen haladva, előrelátó, bölcs kitartással és biztos számításal vezetett azon a viszontagságos úton, amelynek vég-célját a trianoni szegyeteljes békeparancs összetörése képezte.

— Hogy ez a cél bekövetkezzék, a maroknyi magyarságnak szüksége volt két olyan nagy barátára, mint az ősi olasz nemzet nagy fiára: a Ducera és a hatalmas és győzedelmes német nép törhetetlen-akaratu Vezérére: a Führerre. Hála és köszönet ezen két lángésznek, akik a magyarságon elkövetett égbekiáltó igazságtalanságon segítettek.

— Szívünk mély hálaérzetével gondolunk azokra a nagyvonalu magyar államférfiakra gróf Bethlen Istvántól kezdve végig góf Teleki Pál és Csáky Istvánra, akiknek meggondolt, bölcs és ügyes politikája szerezte meg Magyarországot két nagy barátjának támogatását, s akiknek emberfeletti munkája erős nemzeté fogta össze az 1919-

ben szétoldott kévét.

— Ennek a politikának és erőfeszítésnek nagy-szerű eszköze az a hagyományában ősi, de szellemében ifjú és friss dicső magyar honvéd hadsereg, amelynek élén Főméltóságodat hódolatteljes lelkes magyar szeretettel és szívből jövő Isten hozottal üdvözlünk itt Szent László király, Pázmány Péter, Bocskay István, Arany János, Tisza Kálmán és Tisza István szűkebb hazájában. Emberi szóval nem tudjuk kifejezni, de mindnyájan lelkünk leg-mélyén érezzük, hogy mit hoztak nekünk. Visszaadtátok nekünk, a raboknak a szabadságot, a megnemítottakat a szót, a megvakítottak szemük világát, a halálra ítélteknek az életet és ami földi embernek talán a legtöbbet jelent, visszaadtátok nekünk a reményt egy jobb és szebb jövőhöz!

— De amikor erre gondolunk, elborul a lelkünk annak a sok százezer magyar testvérünknek sorsa felett, akiknek nincs még megadva, hogy a magyar edesanya keblére sícsenek és akiknek keserveit mi érezzük igazán, akik húsunkba vágva tapasztaltuk az idegen iga véres törését. Mindnyá-junk együttérése, az értük való szakadatlan munka, s a feljűk kinyujtott kezek testvéri fogása talán könnyíti helyzetüket, vessék azonban szilárdan reményüket abba, hogy az új elrendezés helyzetük jóra fordításáról intézményesen gondoskodott és hogy a két szomszéd állam viszonya a jövőben a barátság jegyében fordul.

— Sursum Corda! Fel a szívekkel tehát!

— Éljen a dicső magyar honvédhadsereg és annak legfőbb Hadura Főméltóságú Vitéz Horthy Miklós!

— Éljen a megnagyobbodott Magyarország!

Az óriási tömeg a beszéd után ütemesen kiáltotta a Felvidék visszacsatolása idejéből jólismert jelszót:

— Mindent vissza, mindent vissza... Aradot vissza. Temesvárt vissza...

Dr. Soós István, a Magyar Párt nagyváradi elnökének üdvözetle

Dr Soós István, a nagyváradi Magyar Párt elnöke, aki Bihar megye egyetlen magyar képviselője a román parlamentben, lépett ezután a Főméltóságú pár elé:

— Főméltóságú Kormányzó úr!

— Mint a nagyváradi Magyar Párt elnöke és Bihar vármegye és Nagyvárad város egyetlen magyar képviselője, alázatos tisztelettel és hódolattal köszöntöm Főméltóságodat Szent László városában, amely 22 évi szenvedés után Főméltóságod bölcs kormányzásának eredményeképpen ma visszakertült Szent István koronájának országá keretébe. Tanubizonyoságot teszek ezen ünnepélyes alkalommal arról, hogy ez a város a 22 éves idegen uralom alatt lélekben mindig magyar maradt és dacára minden fenyegetésnek és retorzióknak, soha egy percig meg nem szűnt bizni, várni és remélni a magyar feltámadásban.

— Ma, amidőn lehullottak a trianoni billn-csek és Nagyvárad magyarsága ismét magyar levegőt szivhat, úgy érezzük magunkat, mint akik nehéz álomból ébredtünk fel, hogy most annyi szenvedés után újból mint szabad nép, szabad államban élhetünk és fejlődhetünk.

— Sajnos azonban az örömrünk nem lehet teljes addig, amíg többi biharmegyei magyar testvéreink a belényesi, tárkányi, gyantai, tenkei, árpádi magyarok, akikkel 22 évig megosztottunk a kisebbségi sorsnak minden keserűségét, akikkel együtt vártunk és reméltünk, továbbra is idegen uralom alatt maradnak. Erkölcsei kötelességünk, hogy az ő érdekükben mindent megtegyünk a jövőben is. Ma pedig, mi, Szent László városának magyarsága, akik boldog örömmel visszatérhetünk szeretett Hazánk kötelékébe, szent fogadalmat teszünk Főméltóságod előtt, hogy a jövő kiépítését nemcsak szavakkal, hanem komoly és lelkes munkával akarjuk munkálni, dolgozni akarunk, hogy pótolhassuk mindazt, amit ezen 22 esztendő elmulasztott. Szívünkbe véstük Teleki Pál miniszterelnök szavait, aki egy héttel ezelőtt azt a kijelentést tette „mindenki feljűs Magyarország jövőjéért. Szent fogadalmat teszünk arra is, hogy magunk mögött hagyva a turáni átkot, mindnyájan testvéri szeretettel, egyedül a magyar Haza érdekében fogunk élni, dolgozni, a velünk élő népekkel s így az ittlakó román néppel is az emberiség és testvéri szeretet jegyében óhajunk együttműködni, hogy a második ezredévben Magyarország szebb, erősebb és hatalmasabb legyen, mint valaha.

— Isten éltesse a Főméltóságú Kormányzó urat, Isten éltesse a Magyar Királyi Kormányt, élén gróf Teleki Pál miniszterelnök ur ókgyelmességével, Isten éltesse a Magyar Királyi Honvédséget.

A frontarcosok a kormányzó előtt

Fesztes vigyázzban három frontarcos tiszt sorakozott a kormányzó elé.

Elsőnek Szentmiklóssy százados, azután Gyenge Lajos igazgatótanító, majd a nagyváradi német frontarcosok nevében Dengel frontarcos-vezető mondottak beszédet. A német frontarcos parancsnok beszéde után a tömeg lelkesen éltette Hitler kancellárt és a Ducét.

Bledea László dr. az itt élő románság hódolattal tolmácsolta

A tengelyhatalmak viharos éltetése közben lépett a kormányzó elé dr. Bledea László volt román polgármester.

Bledea László dr. rományelvű beszédében a város román lakossága nevében köszöntötte a magyar honvédeket s a magyar honvédség főparancsnokát: a Kormányzó urat. Ő is a váradi románság hódolattal hozta s arról biztosította Horthy Miklós kormányzót, hogy hűség munkásai akarnak lenni új hazájuknak.

Dr Bledea László beszéde közben a téren s a mellékutcákon összegyűlt hatalmas tömeg a Himnusz énekelte. Mintha egyetlen, hatalmas torok énekelte volna, úgy zengett, szárnyalt az Ég felé a gyönyörű magyar imádság.

Megtanultuk, hogy mindnyájan csak magyarok legyünk — mondotta a munkásság szónoke

Bledea László beszéde után Szabó Károly asztalosmester a nagyváradi magyar iparosok nevében beszélt. Utána Szabó János a magyar munkások nevében mondott magával ragadó,

drámai erejű üdvözlő beszédet.

Szabó János előbb vázolta azt a helyzetet, amibe a trianoni szerződés döntötte Erdély magyarságát.

— Huszonegy esztendőse kisebbségi életünk megtanított arra, — mondotta — hogy közelebb kell kerülnünk egymáshoz s megtanított arra, hogy mindnyájan csak magyarok legyünk. A magyar munkás csak arra volt jó, hogy körmeivel, árkokat ásson a letűnt román

impérium határainak megvédésére.

— S tudjuk azt, — folytatta Szabó János, — hogy most, amikor diadalmos honvédeink újra itt állnak Szent László terén, egy igazán szociális, igazán boldog ország előhírnökeiként érkeztek.

(A frontarcosok üdvözlését, valamint Szabó Károly és Szabó János beszédét lapunk közelebbi számában teljes terjedelemben közöljük.)

A magyar asszonyok és a magyar lányok üdvözlője

A nagyváradi magyar asszonyok nevében dr Dévald Lászlóné Becker Lilly egy porcellán-szépségű fiatalasszony köszöntötte a Főméltóság urat. A következőket mondotta:

— Főméltóságú Kormányzó úr! Főméltóságú asszony!

— Ebben a szent pillanatban, amikor Szent László király városa a nagy magyar álom beteljesülésén ujjong, mi magyar asszonyok hódoló szeretettel sorakozunk fel, hogy a Főméltóságú Kormányzó úr párt és hadseregünket szívből köszöntjük.

— Hiszünk, hogy e boldog valóra-válásban természetfeletti erők is közreműködtek. Nagyváradi hajdani szent vezére, László király meghallgatta 22 évnek könnyes magyar imáit.

— Hála legyen érte az Istennek és mindazoknak, akik ezért dolgoztak!

— De ez az öröm, ez a hála nem lehet üres szó, nem lehet muló hangulat.

— Mi, erdélyi asszonyok, öntudatosan valljuk, hogy a diadalmos magyar vasárnap után, magyar hétköznapoknak kell jönniük: szorgalmas, munkás, országépítő hétköznapoknak!

— Az elmúlt huszonegy év szenvedése csodálatos, értékes nevelő erő volt számunkra. Megértelt arra, hogy a magyarság nemcsak nemzeti szín és himnuszéneklés, de kemény munka és áldozat. Csenedesebbek lettünk, de mélyebbek és fegyelmetesebbek. A szegénységünk igénytelené nevelt! Es amit a legnagyobb értéknek érünk: egymás mellé kíváncsi, osztálykülönbségeket feloldott s a közös szenvedésben egymásba igéződtünk!

— A kisebbségi sors eme kiküzdött értékeit hozzuk most ajándékkul, s a felszabadulás lendületes örömeivel beléállítjuk a magyar jövő építésébe.

— Mi, magyar asszonyok tudjuk, hogy a jövő nagy-Magyarország sorsa a gyermekeink kezébe van bízva; azért szent ígéretet teszünk a haza oltárára, hogy ezt a gyermeket elsősorban vállalni akarjuk! Hittel, meggyőződéssel, esetleges jölétünk, fiatalágunk feláldozásával is!

— Vállalni! azután öntudatosan vezetni a gyöngye kezéket! Es nevelni egy hitben erős, erkölcsösen tiszta, fajlag öntudatos, gazdaságilag képzett ifjúságot, egy Széchenyi gondolatai szerint kiművelt és mindenekfelett szociálisan gondolkodó nemzedéket.

— Mert a keserves kisebbségi sors világos látást is adott! Ma már tudjuk, hogy Erdélyt, melyet ebben a nagyszerű történelmi pillanatban újra magunkénak mondhatunk — nemcsak a fegyvereink ereje fogja megőrizni!

— Ehhez a nagyszerű tényezőhöz még egy magasabb erő is kell: a hit, a tiszta erkölcs — a tiszta kéz és az egység. Ezek azok az erők, melyek meg fogják nekünk Erdélyt tartani örökké!

— Kéz a kézben, osztálykülönbség nélkül, áldozatban és munkában egyesülve akarunk dolgozni és vezéreinknek engedelmessé válni, hogy Isten segítségével és minden áldozattal, szentelt anyasággal megépítsük a keresztény, a szociális, a Szent Istváni Magyarországot.

Dr Dévaldné Becker Lilly mellett két magyar brasszónyi, dr Medvigy Ferencné és Papp Dezsóné állott. Dr Medvigy Ferencné, aki gyönyörű selyem lobogót tartott, most előbbre lépett és meghajította a zászlót. Dr Dévaldné nemzeti színű selyemszalagot vett elő és a következőket mondotta:

— Főméltóságú Asszony!

— Kérem ezt a szallagot, mint az ország első asszonya tűzze fel a zászlóra!

A Főméltóságú asszony a zászlóhoz lépett és eldísztette a selyemszalaggal.

— Főméltóságú asszony! — mondotta ezután dr Dévaldné — ezt a zászlót húsz évvel ezelőtt hízakodó magyar asszonyok varrták össze, azzal a biztos és megdönthetetlen hittel, hogy ezzel várják vissza a magyar honvédeket... A Gendyvelés úgy rendezte, hogy ez a szent pillanat csak most következett be. Ezt a zászlót szót kellett bontanunk és a szétbontott színeket külön-külön megőriztük: a pirosat, mint a magyar asszony lúzó hazaszeretettét, a fehérét, mint a magyar asszony tisztaságát, a zöldet, mint a magyar asszony soha nem csökkenő reményességét és hitét.

Most ismét összevarrtuk ezt a zászlót azzal a szent fogadalommal és esküvel, hogy ezt a zászlót soha többé szét nem bontjuk, de senkitől meg bontani sem engedjük.

— Isten minket úgy segítse!

Csernák Emmy, a nagyváradi magyar lányok nevében köszöntötte a Főméltóságú párt.

— Főméltóságú Kormányzó úr! Főméltóságú Asszony!

A Kormányzó úr barátságos beszélgetése a német konzullal és a magyar asszonyokkal

Csernák Emike beszédének elhangzása után a Kormányzó Úr Ófőméltósága kezét fogott a német és olasz katonai attaséval, néhány szót váltott velük, majd hosszasan elbeszélgetett Schuster váradi német konzullal. A Kormányzó Úr ezután a nagyváradi magyar asszonyok s lányok képviselőihez fordult s barátságosan elbeszélgetett velük. Közben felsorakoztak a dalárdák, majd a közönség a Himnuszot kezdte énekelni. Ez nem volt benne a hivatalos műsorban, ez már önként, belső sugallatra szakadt föl a lelkekből. Amikor a Himnusz hangjai elhallgattak, a Sztáray énekkar a Magyar Hísekegyet intonálta. Amint az első akkordok fölcsendültek, a közönség is fölvette a dallamot és mint egyetlen, hatalmas énekkar zúgta, imádkozta a napsugaras Ég felé:

... Hiszek, hiszek, hiszek Magyarországot földamásában ...

Amint az ima hangjai elhallgattak a Kormányzó Úr az emelvény elejére ment és onnan nézte végig a most következő diszfelvonulást. Először a frontarcosok haladtak el a díszemelvény előtt négyes zárt sorokban, katonás rendben, kemény léptekkel. Közben, valahol a szemközti paloták egyikének erkélyén tarogató sirt fel. Mintha huszonek esztendő minden viszályfoltját fájdalmát, keserűségét, megalázottságát panaszolta, zokogta volna.

Diszfelvonulás a Kormányzó előtt

Ezután sorra felvonultak a Kormányzó úr előtt a német frontarcosok, a Belényes környéki magyarok: Belényest vissza táblával, a Magyar Dalkör, a Sztáray énekkar, a Katolikus Legényegylet, a Református Dalárda, Gutenberg Dalkör, Kálvin Kórus, majd egy csillogó szemű ferencendi szerzetes vezetésével s egy hatalmas táblával, amelyen „Aradot vissza!” az aradi menekültek. Az aradiak kórusban kiáltották: Arad, Brassó, Temesvár, ez még nekünk vissza jár! S az aradiak tábláján komor, fekete gyászszalag lobogtatott a szeptemberi szél... Szomorú magyar nótá zengett az aradi menekült zenészek hurjából...

— Aradot vissza! Temesvárt vissza! Brassót vissza! Mindent vissza! — zúgott a hatalmas hangorkán s a Kormányzó úr Ófőméltósága szomoruan, de szemében a biztatás reményességével emelte kezét felér tengerészsapkájához...

A Bajtársi Kör, a főiskolások, a zárdák növendékei, a NAC, az NSE, a Gojdu Liceum magyar tagozata s a kevésszámú nagyváradi magyar gyár munkásai, alkalmazottai lépnek el a kormányzó előtt...

A felvonulás után Jáni Gusztáv altábornagy, a honvédség főparancsnoka tiszteleg a Kormányzó előtt és Horthy Miklós kormányzó megadja az engedélyt a honvédség fölvonulására. Közben a Főméltóságú asszony odalép a nagyváradi magyar úrasszonyok csoportjához és kedves közvetlenséggel, hosszú ideig elbeszélget velük.

A Kishídon feltűnik a díszszázad első szakasza. S a honvédek minden lépéséhez a tömeg udvarlalgása adja meg az ütemet: Eljen a magyar hadsereg! Eljen a magyar hadsereg!

S megindul honvédek végelethatalan hosz-

— Édesanyáink bölcsőink felett sejtelmese dalt dalolgtak. Édesapáink nekünk lángoló szemekkel rejtett dolgokat szóltak. Mi, ifjak, gyermekünkötől fogva álmokat álmodtunk. Szívünktől ezt dobogta, ajkunk némán is ezt zengte: Hiszel Magyarországot feltámadásában. Aldott legyen kegyelem Istene, aki álmunkat, imádságunka édes boldog valósággá váltotta.

— A rabság húsz esztendeje alatt zsoltárok és imádságos könyvekben, lelkünk mélyén és szívünk rejtékében félt szeretettel őrizgetünk a forrón szeretett, soha el nem felejtett magyar hazáért háromszor szent színeit, amelyek ismét diadalmosan lobognak fenn a magasban. A kibontott zászlók alatt megérkezettek szabadságunkra, kiket szívszorogva vártunk, dicső magyar honvédek.

— Isten hozott benneteket. A Szent István ezer esztendőse birodalmába hazatérő biharmergyei és nagyváradi magyar nők nevében hódolattal köszöntlek titeket és ujjongó örömmel nyujtom felétek virágainkat.

— Eljen a vitéz magyar hadsereg!

— Eljen a legelső magyar honvéd, Vitéz nagybányai Horthy Miklós, kormányzó urunk!

— Eljen Magyarország!

Csernák Emmy beszéde befejezése után gyönyörű virágcsokrot nyujtott át a Főméltóságú Asszonynak.

szu serege... mennek, menetelnek végig a városban, ahol átlépték Erdély kapuját!...

✱

Langyos szeptemberi este balzsamos levegője ömlik el a Körös-parti város, a boldog Nagyváradi ünnepi mámorban úszó utcáim. Mindenki az utcán van. Az emberek nem tudnak, nem akarnak hazamenni. Ahol egy honvéd megjelenik, ahol egy csapat léptei ütemesen végig csattognak a kövezeten, vége nem érő éljenzés fogadja mindenütt őket.

A honvédsapátok szakadatlanul menetelnek végig a város utcáim. Tudjuk, hogy mennek. Fel a Körös völgyén kincses Kolozsvár felé. Azután még tovább, le, az új határok felé s talán azokon is túl, hiszen az a torzszalag alkalmány, amelyet eddig Romániának hívtak, utolsó óráit éli. A honvédek felé mindenütt azt kiáltják:

— Le, egészen Brassóig! Mi is megyünk veletek!

— Nincs megállás a magyar birodalom határáig!

A honvédek menetelő csapatai meg-megállanak néhány percre az ünnepelő tömeg között. Kis csoportok alakulnak mindenütt és együtt dalolják a vértpezsdítő magyar nótákat.

— Horthy Miklós katonája vagyok, vitéz katonája!

Végelethatalan a máhás szekerek sora Megérezzük, hogy itt nagy vállalkozásról van szó. Honvédeink a régi határokig menetelnek most. A szekereken magyar ruhás leányok ülnek. Együtt dalolnak a katonákkal és az utcán tömegével. Mi ez? Talán fejfelemelés Nem. Ez Nagyváradi túláradó öröme. Nem lehet ezt most korlátok közé szorítani.

Főméltóságú Kormányzó Urunk is megérezte ennek a városnak magyar szívéit, amikor a Szent László-téri ünnepség után a Főméltóságú asszonnyal, ifjú Horthy Istvánnal és ennek nejevel gyalog tette meg az utat a Köröshíd előtt álló gépkocsijáig. Olyan ünnepelés, olyan lelkesedés kísérte útján, amelyet csak magyar szív, magyar város, magyar lelkesedés tud kiönteni azok lába elé, akiket nagyon, de nagyon szeret.

Nagyváradi ünnepel. Ünnepelni fog szívemben a munkás hétköznapokon is. Ugy érezzük, hogy ez az ünnep sohasem fog elmúlni, sohasem fog annak tűze kialudni a nagyváradi magyar szívekben!

33,33 LEI EGY PENGŐ. A Magyar Nemzeti Bank nagyváradi fiókja hivatalosan közli, hogy a lei beváltási árfolyam a következő: 1 pengő = 33,33 lei. A lei beváltása tizenhét napig tart.